

“ונקתה ממים המאררים” – מאי קמ”ל?

מקרא מלא דבר הכתוב “הנקי ממי המרים המאררים” ומאי מחדש רש”י? / מדוע אין הכהן מודיע שאם לא חטאה האשה – תזכה ל”נזרעה זרע”? / ביאור דברי רש”י על “ונקתה ונזרעה זרע” שהמים עצמם מתהפכים וגורמים לברכות

בסיום פרשת הסוטה, לאחר שמפרט הכתוב את כל סדר הבאתה וקרבנה וכו', מסיים בהסך-
הכל והתוצאה בפועל:

“והשקה את המים, והיתה אם נטמאה ותמעול מעל באשה, ובאו בה המים המאררים למרים,
וצבתה בטנה וגו'. ואם לא נטמאה האשה, וטהורה היא, ונקתה ונזרעה זרע” (ה, כח).
ומפרש רש”י:

“ונקתה – ממים המאררים, ולא עוד אלא ונזרעה זרע” – אם היתה יולדת בצער תלד בריוח,
אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים”.

ולפום ריהטא, חידושו של רש”י הוא כמה שפירש על “ונזרעה זרע”, דהיינו “אם היתה
יולדת בצער תלד בריוח, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים”;

אמנם מה שכתב בתחילה: “ונקתה – ממים המאררים”, לכאורה אין בזה חידוש, שהרי
מפורש כבר לפני כן, בשבועת הכהן שמשביע את האשה (ה, יט): “אם לא שכב איש אותך
ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאררים האלה”, ומעתה מובן מעצמו
ש“ונקתה” מכוון לזה שהאשה תהיה נקייה מקללת המים, ומה בא רש”י להשמיענו?

ב. במפרשים יישבו, שהי' מקום לפרש את “ונקתה” באופן אחר, ולכן הוצרך רש”י לפרש
– כדי לשלול אפשרות אחרת:

הרא”ם כתב, שהי' אפשר לפרש “ונקתה מהדברים המונעים הלידה, ובזה ונזרעה זרע”.

והיינו, שהאשה תתנקה מאותן מניעות שהיו בגופה קודם לכן בענין הלידה.

בגור ארי' למד, שהי' מקום לפרש שהאשה תהי' נקיי' מעונש בבל"ל (וראה ספורנו על אתר), ובדוגמת מה שנאמר בהמשך הענין "ונקה האיש מעוון" (ה, לא. ובפירוש רש"י שם: "נקי הוא מן העונש").

אך לכאורה אין הדברים מחוורים, כי:

כיון שלפני כן מפורש בדברי הכהן אל האשה שאם היא טהורה אזי "הנקי ממי המרים המאירים האלה", הרי כאשר ממשיך הכתוב ומתאר את מה שאירע בפועל במקרה שהאשה נמצאה טהורה – "ונקתה" – פשוט שמתכוון לאותו "הנקי" שבו הובטחה, ולמה בכלל נעלה על דעתנו משמעות אחרת?!

[הווי אומר: כיון שהכהן הבטיח לאשה "הנקי ממי המרים המאירים" – הרי מוכרח הכתוב לספר על כך שהבטחה זו התקיימה ואכן האשה "נקתה" מהמים המאירים, ואיך תהי' סברא לפרש שהכתוב שתק מקיום פרט זה והתכוון דוקא לפרט אחר (שבו האשה לא הובטחה)?!] ומעתה הדרא קושיא לדוכתא, מאי קמ"ל רש"י בפירושו זה?

ג. ונראה לומר, שחידושו של רש"י אינו בעצם הפירוש "ונקתה ממים המאירים" (דפשיטא הוא, כנ"ל בארוכה) – אלא במה שממשיך ואומר "ולא זו בלבד אלא ונזרעה זרע", היינו, בזה שמחבר את "ונקתה" עם "ונזרעה זרע".

ביאור הענין:

בפשטות למדים (וראה רא"ם כאן), ש"ונזרעה זרע" אינו המשך של "ונקתה", אלא הוא ענין נוסף ונפרד בפני עצמו. והיינו, שבתחילה אומר הכתוב שכיון שלא חטאה הרי היא יוצאת נקיי' מקללה ועונש; ואחר כך מוסיף, שכיון שעברה ענין של עגמת נפש כו', לכן תקבל ענין של שכר, לפייסה וליישב דעתה – "ונזרעה זרע" (וכפירוש האבן עזרא: "יתן לה השם זרע, בשכר הקלון שאירע לה").

אמנם לפי זה קשה – כיצד נשמט שכר נוסף זה מדברי הכהן בהשבעתו לאשה? הרי הכהן מפרש בפני' את כל הפרטים שיקרו לה בכל מצב (ה, יט-כב: "אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים המאירים האלה, ואת כי שטית טומאה תחת אישך וכי נטמאת .. יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך, בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה, ובאו המים המאירים האלה במעיך לצבות בטן ולנפיל ירך") – ובכן, בדברי הכהן לא נזכרה כלל ברכה זו של "ונזרעה זרע", ומנין צצה לה עתה בסיום הפרשה?

ועל זה מיישב רש"י – "ונקתה ממים המאירים, ולא עוד אלא ונזרעה זרע", וכוונתו בזה שגם ה"ונזרעה זרע" שייך לה"מים (המאירים):

ברכת "ונזרעה זרע" אינה שכר מן הצד, אלא היא תוצאה ופעולה של המים גופא (וראה גם זוהר פרשתנו קכה, סע"א ואילך), והכוונה ביעוד "ונקתה ונזרעה זרע" היא שלא זו בלבד שהמים לא יזיקו לה והיא תהי' נקיי' מעונשם וקללתם, אלא אדרבה ("ולא עוד אלא") – על ידי המים תתברך האשה בזרעא חייא וקיימא (ולהעיר מפרש"י ויצא ל, לט).

[ומתאים הדבר עם מה שכתב רש"י בפרשתנו (ה, יח) שהמים עצמם "קדושים הן", ונקראים "מרים" רק "על שם סופן שהם מרים לה". ולהעיר מזוהר ורעיא מהימנא פרשתנו (קכד, ב) שמדמה את "ונקתה ונזרעה זרע" למה שכתוב במרה (בשלח טו, כג): "וימתקו המים", שהמים המרים הפכו למתוקים].

ומעתה מתורץ זה שלא נזכרה ברכה זו בפירוש בדברי הכהן לעיל, שהכהן אמר רק "הנקי ממי המרים וגו'" ולא הזכיר ברכת הזרע – כי ברכה זו אינה ענין נפרד בפני עצמו אלא המושך אחד עם "ונקתה"; והיינו, שהכהן מודיע לאשה את הענין בכללותו, "הנקי ממי המרים", ובסיום הפרשה מפרט ש"הנקי" זה אינו רק שלילה, שהמים לא יפעלו פורענות, אלא נכלל בזה שהמים שנכנסו בגופה יביאו לה תוספת ברכה.

[וראה עוד במשנ"ת במדור זה לש"פ נשא תשע"ט (ע"פ לקו"ש חכ"ח ע' 33 ואילך), בביאור המשך דברי רש"י שפירש "תלד בריוח . . יולדת לבנים", וצריך הדברים לכאן].

ד. אלא שעדיין יש לדקדק בזה, דסוף סוף למה בהודעת הכהן בא הענין בכללות בלבד, ואינו אומר בפירוש שבזכות המים יקויים בה "ונזרעה זרע"?

ובפשטות י"ל, שהכהן לא חש לפרט זה, כיון שאינו נוגע בשעת מעשה, אלא הוא ענין שיבוא בזמן מאוחר יותר, כמובן.

וימתק בפנימיות הענינים, ע"פ המבואר בספרים שמצב זה, שהסוטה יוצאת טהורה ונקייה לאחר שנסתרה, מורה על ענין התשובה – שמתחילה האדם "הסתתר" כביכול מפני הקב"ה (ראה ירמ' כג, כד) ועבר על רצונו יתברך, ועתה עושה הוא תשובה וחוזר להיות טהור ונקי.

וכשם שעל ידי תשובה כדבעי מצליח להפוך לטוב גם את הענינים הבלתי רצויים, "זדונות נעשו לו כזכויות" (יומא פו, ב) – כך בסוטה שיוצאת טהורה, שנהפכים "המים המאירים" גופא לענין של טוב וברכה.

אמנם ידוע שבענין התשובה צריכה להיות זהירות, ש"א להדגיש מלכתחילה ענין זה של "זדונות נעשו לו כזכויות" והמעלה שבדבר; כי לפני כן עלולה הדגשה זו לגרום לו ח"ו למצב מושלל של "אחטא ואשוב" (יומא פה, ב), מתוך רצון כביכול לקבל את מעלת התשובה – ולכן מלכתחילה אין לגלות זאת, ורק לאחר שכבר נכשל ובא בפועל לחזור בתשובה אז מתגלה המעלה שבדבר לאחר מעשה (ויש להאריך הרבה ביסוד זה, ואכ"מ).

ועד"ז בנידון דידן, שבאמצע הפרשה עדיין לא מדברים על המעלה ש"מרוויחה" האשה על ידי סתירתה – "ונזרעה זרע", ורק בסוף הפרשה, לאחר שכבר הסתיים הענין וכו' – אז אפשר לגלות ולברר, לאחר מעשה, שבעצם הרוויחה על ידי זה ברכה נוספת, ו"יולדת לבנים" – "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישע"א, יח).

ודו"ק היטב.